

Sebastian Åstrand

### **3. Finland – tvåspråkigt ännu 2030?**

Vad betyder det egentligen idag att Finland är tvåspråkigt? Är det en död bokstav i lagtexten om att vi har två officiella språk i Finland, eller finns det fortfarande någon substans bakom? Strax före jul, den 22 december, så publicerade ett forskarteam vid Åbo Akademi en rapport var det framkommer att  $\frac{3}{4}$  av de finskspråkiga i Finland motsätter sig den obligatoriska skolsvenskan (även känd under termen ”tvångssvenska”). Men bilden blir mera komplex av det faktum, att över 70 % av finländarna anser att det vore till skada för Finland om svenskan och den svenska kulturen försvann ur Finland. Vilka slutsatser vågar man då dra på basen av detta mångtydiga underlag?

För det första så antyder resultatet att man inte bör stirra sig blind på skolsvenskan. För om man vill värna om Finlands fortsatta tvåspråkighet, så bör man ta fasta på den positiva inställning som trots allt finns för det svenska språket och kulturen. I dagsläget har ju diskussionen dessvärre tenderat att fastna kring enbart den obligatoriska skolsvenskans vara eller inte vara, och med dessa siffror får vi väl börja anta att skolssvenskan så småningom avskaffas som ett obligatoriskt ämne i skolan.

Men finns det verkligen något underlag för att fortsättningsvis hålla Finland tvåspråkigt? Om vi tittar på siffrorna för befolkningens modersmål så finner vi att ungefär 90 % av befolkningen har finska som modersmål, medan 5,4 % av befolkningen har svenska som modersmål. Kan man med en sådan stor massa finskspråkiga – verkligen kalla Finland för officiellt tvåspråkigt? Ännu idag menar vi det. Men hur ser det ut i morgon med en avskaffad skolsvenska?

#### **Kunde vi måhända lära oss något av EU-landet Belgien?**

Belgien har hela tre (3) stycken officiella språk, inkluderande: nederländska, franska och tyska. Av dessa är tyskan det minsta språket med omkring 0,7 % talare av Belgiens totala befolkning på 11 miljoner människor. Finlands situation med två officiella språk, varav det ena språket är i klar ”minoritetsställning”, är således inte unik i EU. Men det finns en väsentlig skillnad mellan Belgien och Finland, trots att länderna i övrigt är ganska lika, inkluderande att bägge är västerländska stater med en relativt framgångsrik ekonomi – för Belgien är nämligen uppdelat i flera s.k. ”språkområden”.

Språkområdena innebär att Belgien är uppdelat i geografiska områden inom vilka den offentliga sektorn erbjuder service på ett språk, och i vissa fall två språk. Dessa språkområden tryggar servicen på det språk (alternativt de språk) som är relevanta för medborgarna bosatta inom respektive språkområde. Därigenom får också språket leva och utvecklas inom sitt område vilket tryggar språkets fortlevnad. Samtidigt kan Belgien fortsätta att vara ett officiellt trespråkigt land på det nationella planet.

Skulle det vara möjligt att på samma sätt som i Belgien dela upp Finland i flera språkområden? Varför inte, egentligen? Jag finner tanken intressant, för i Belgien anser man att du är belgare oberoende av vilket av de officiella språken du talar. På samma sätt är du finne oberoende av om du talar finska eller svenska. Den här inställningen är en bra grund att bygga vidare på för en fortsatt tvåspråkighet också i Finland.

### **En stor majoritet för ett tvåspråkigt Finland**

Att över 70 % av de finskspråkiga ställer sig positiva till ett tvåspråkigt Finland, gör att vi har en inneboende kraft för ett fortsatt tvåspråkigt Finland. Frågan är dock hur vi utnyttjar denna kraft i praktiken? Kanske kunde man mötas halvvägs med den finska majoriteten, genom att slopa den obligatoriska skolsvenskan och upprätta språkområden i en liknande anda som i Belgien. Därigenom skulle vi få en kompromisslösning var två av undersökningens viktigaste budskap uppfylls: a) ingen obligatorisk skolsvenska och b) den svenska kulturen fortlevnad är tryggad.

En dylik lösning behöver inte heller vara en särskilt radikal förändring av den gällande ordningen i Finland. Vi har redan idag en- och tvåspråkiga kommuner – den nya indelningen skulle istället bli tydligare med inom vilka områden den offentliga sektorn är tvungen att garantera service på endera eller båda språken. Idag har ju polisen i det hel finska Joensuu, som ett exempel, krav på sig att betjäna på svenska - vilket kräver av konstaplarna i Joensuu, att de på pappret åtminstone skall behärska svenska. Men med den belgiska lösningen skulle konstaplarn i Joensuu inte längre vara skyldig att betjäna på svenska, i och med att området skulle vara enspråkigt finskt. Istället skulle man vid behov få ty sig till distanstolkning – i de (få) fall en sådan situation uppstår.

Undersökningen svarar dessvärre inte på frågan varifrån detta starka stöd för det svenska språket och kulturen kommer ifrån. Men man kan anta att det dels bottnar i tradition och att man sett att svenskan berikar det finska samhället på ett sätt som gör den synnerligen värdefull. Därmed har vi finlandssvenskar också en skyldighet att jobba för att svenskan får fortleva i Finland. Hur vi skall göra det utan obligatorisk skolsvenska är ännu öppet, men jag tror att Belgien kunde lära oss något på den punkten.